

Återrapportering om utredning av förutsättning för internt kompetenscentrum och barnahus i Norrbotten

Dnr 00614-2023

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att:

1. Anta en viljeinriktning för att barn i Norrbotten ska ha tillgång till barnahus.
2. Ge regiondirektören i uppdrag att medverka i länsstyrgruppens fortsatta utredning om ett eventuellt Barnahus i Norrbotten, enligt Polsams beslut. Återrapportering sker via regiondirektörens rapport i oktober 2023.
3. Ge regiondirektören i uppdrag att ta fram förslag på uppdrag, placering och finansiering av ett regionövergripande kompetenscentrum för våldsutsatta patienter. Återrapporteras senast december 2023.
4. Lägga utredningarna till handlingarna.

Yttrande till beslutsförslaget

Regionstyrelsen ställer sig positiv till förslagen. Arbetet mot våld är högt prioriterat inom Region Norrbotten. Regionens mål är att alla våldsutsatta ska upptäckas och få ett adekvat medicinskt och psykosocialt omhändertagande.

Sammanfattning

Den 1 juni 2022 gav regionstyrelsen regiondirektören i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett regionövergripande kompetenscentrum för arbetet med våldsutsatta patienter. Regiondirektören fick även i uppdrag att utreda förutsättningarna att, tillsammans med berörda myndigheter och kommuner, inrätta ett barnahus i Norrbotten. Konsultföretaget Ramboll har, på uppdrag av Region Norrbotten, genomfört utredningar av ett möjligt regionövergripande kompetenscentrum och ett barnahus. I utredningarna presenteras skäl för att etablera både kompetenscentrum och barnahus, men det framgår också att behov finns av att ytterligare utreda och förankra formerna för etableringen.

Beslutsunderlag

Bilagor

Ramboll – Utredning av förutsättningar för att inrätta barnahus i Norrbotten.
April 2023

Ramboll – Utredning organisering av kompetenscentrum för våldsutsatta patienter i Region Norrbotten. April 2023

PM Barnahus Polsam, 2023-05-9.

Ärendet

Bakgrund

Den 1 juni 2022 gav regionstyrelsen regiondirektören i uppdrag att

- utreda förutsättningarna för ett regionövergripande kompetenscentrum för arbetet med våldsutsatta patienter, samt
- att utreda förutsättningarna att, tillsammans med berörda myndigheter och kommuner, inrätta ett barnahus i Norrbotten (Dnr 00492-2021).

Utreda förutsättningar för regionsövergripande internt kompetenscentrum

Våldsutsatta patienter behandlas ofta inom hälso- och sjukvården, men i allmänhet inte för symptom som uppenbart går att koppla till våld. Att utsättas för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld kan öka risken på kort och/eller lång sikt för olika former av psykisk och fysisk ohälsa. Vården har ansvar att upptäcka, identifiera och ge adekvat medicinskt och socialt omhändertagande till våldsutsatta patienter.

Enligt *Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd om våld i nära relationer* bör vårdgivaren se till att personalen i verksamheten har kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående. Vårdgivaren ska ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet (HSLF-FS 2022:39).

Ett kompetenscentrum kan stärka det befintliga arbetet mot våld i nära relationer och andra former av våldsutsatthet i regionen samt skapa hållbara strukturer och främja systematik i arbetet.

Ramboll har intervjuat tre andra regioner om deras respektive kompetenscentrum, genomfört 16 intervjuer med medarbetare och verksamhetsområdeschefer samt genomfört ett analysmöte med divisions- och verksamhetsområdeschefer. Ramboll beskriver i sin utredning att:

- Det finns ett stort behov av att stärka, strukturera och systematisera arbetet mot våld i nära relationer inom Region Norrbotten. Det är behov som ett regionalt kompetenscentrum kan svara mot.

- Ett kompetenscentrum kan höja kunskap och stärka kompetenserna brett inom regionens verksamheter.
- Medarbetare efterfrågar ett samordnande och konsultativt stöd som kan ge vägledning om vilka stödinsatser som finns för en våldsutsatt och bidra till att samordna sådana insatser. Minst två samordnandefunktioner behövs för att bidra till varaktighet och för att möta behov som finns bland medarbetare.

Utreda förutsättningar att inrätta barnahus i Norrbotten

På ett barnahus arbetar polis, åklagare, socialtjänst, barnsjukvården (barnmedicin samt barn- och ungdomspsykiatri) tillsammans för att hjälpa barn och ungdomar (till och med 17 år) som blivit utsatta för brott. Barn som misstänks vara utsatta för brott ska få rättslig trygghet, gott stöd, bra bemötande samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnet får berätta sin historia på en plats och slipper därmed slussas runt mellan olika myndigheter under utredningsprocessen.

Norrbotten är det enda län som helt saknar ett barnahus. Ramboll har i sin utredning intervjuat företrädare för alla 14 kommuner, Polisen, Åklagarmyndigheten och barnsjukvården samt regionens hälso- och sjukvårdsdirektör. Ramboll beskriver i sin utredning att:

- Utifrån målet om att etablering av barnahus ska bidra till att ge barnet en tryggare och mer effektiv rättslig process bedömer Ramboll att det finns förutsättningar för att etablering av barnahus kan möta dessa behov.
- Det finns behov av att ytterligare utreda och förankra formerna för barnahus i regionen. Detta för att etablering av barnahus framgångsrikt ska kunna möta behov hos samtliga målgrupper; det enskilda barnet, regionala verksamheter samt berörda yrkesroller. Detta innebär att ytterligare dialog med de potentiella samverkansparterna behövs för att formerna för samverkan ska vara användbara och ändamålsenliga för verksamheterna.
- Idag finns det utmaningar i bland annat samverkan och långa handläggningstider som riskerar att barn i hela länet inte får en jämlik tillgång till en effektiv och ändamålsenlig rättsprocess och tillgång till adekvat stöd i tid. En etablering av barnahus, med formaliserade former för samverkan kan ha en harmoniserande effekt på länets samlade bemötande och ärendehantering för det brottutsatta barnet. Det kan säkerställa att brottutsatta barn får en mer jämlik rättsprocess vart än i länet barnet befinner sig.

Jämställdhetsperspektiv

Ett av de sex delmålen i den svenska jämställdhetspolitiken är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

brukar pekas ut som det tydligaste uttrycket för bristande jämställdhet mellan kvinnor och män. Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Den vanligaste formen av våld i nära relationer utövas av en man mot en kvinna som han har eller har haft ett förhållande med. Forskning visar att kvinnor i jämförelse med män oftare utsätts för grovt, upprepat och kontrollerande våld från en partner¹. Män som utsätts för våld i nära relation uppgav oftare att de har utsätts för psykiskt våld snarare än fysiskt. En rädsla för att inte bli trodd kan göra att våldsutsatta män inte anmäler det våld de utsätts för.

Nationellt centrum för kvinnofrids befolkningsundersökning "Våld och hälsa" (2014) visade att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen någon gång efter 18 års ålder hade blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en pågående eller avslutad parrelation. 20 procent av kvinnorna och 8 procent av männen uppgav att de utsätts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av en aktuell eller tidigare partner².

Sexuellt våld drabbar främst flickor och kvinnor, där yngre kvinnor och flickor är mer utsatta för sexuellt våld. År 2021 anmäldes runt 27 600 sexualbrott. De vanligast förekommande sexualbrotten som anmäldes var sexuellt ofredande (cirka 11 340) och våldtäkt inklusive det nya brottet oaktsam våldtäkt (cirka 9 960). Av de anmälda våldtäkterna gällde 3 900 våldtäkter mot barn i åldern 0–17 år. Av de anmälda våldtäkterna mot vuxna (18 år eller äldre) 2021 var 93 procent brott mot en kvinna och 7 procent mot en man³.

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. För att kunna ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet krävs att alla har tillgång till jämlikt skydd och stöd vid våldsatthet.

Barnrättsperspektiv

Åtgärden/beslutet är uppenbart för barnets bästa.

Mer än 200 000 barn lever i hem där det förekommer olika former av våld. Att bevittna brott inom familjen kan vara förödande för ett barn. Forskning-

¹ <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/>[hämtat 2023-04-18]

² <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>[hämtat 2023-04-18]

³ <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>[hämtat 2023-04-18]

en visar att ett barn som bevittnar brott löper ökad risk för att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa på både kort och lång sikt⁴.

Barns våldsutsatthet är ett stort samhällsproblem. Förutom att själva våldsutsattheten leder till lidande i sig, leder våldsutsattheten också till fysisk och psykisk ohälsa bland barn⁵.

Protokollsutdrag skickas till:

Stabschef

Hälso- och sjukvårdsdirektör

Divisionschefer

Ekonomidirektör

⁴ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2021/03/barn-som-bevittnar-brott/> [hämtat 2023-04-18]

⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/vald-mot-barn/> [hämtat 2023-04-18]